

Antopäivä
27.12.2019

Päätösnumero
19/0259/2

Diaarinumero
00254/18/5102

Asia	Valitus ympäristölupa-asiassa
Muutoksenhakijat	Kylmäoja-Ilola Asukasyhdistys ry ja Vantaan Omakotiyhdistysten Keskusjärjestö ry
Luvan hakija	Kova-Kromi Oy

Päätös, johon on haettu muutosta

Vantaan kaupungin ympäristölautakunta 7.2.2018 (31.1.2018 § 4)

Ympäristölautakunta on myöntänyt ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaisen toistaiseksi voimassa olevan ympäristöluvan Kova-Kromi Oy:n pintakäsittelytoiminnan olennaiselle muutokselle osoitteessa Hankikuja 2, 01390 Vantaa, seuraavin lupamääräyksiin:

Raaka-aineet ja kemikaalit

1. Luvan saajan on oltava selvillä käyttämiensä raaka-aineiden ja kemikaalien ympäristövaikutuksista. Raaka-aineet ja kemikaalit on valittava tuotantoprosessin toiminta ja turvallisuus sekä tuotteen laatu huomioon ottaen siten, että ympäristöön joutuvien päästöjen haitalliset vaikutukset ja kemikaalipäästöjen riskit ovat mahdollisimmat vähäiset. Toiminannanharjoittajan tulee noudattaa kemikaalivalinnoissa mahdollisia kemikaalien käytölle annettuja kieltoja ja rajoituksia.

Päästöt vesiin ja viemäriin

2. Käytöstä poistettuja kylpyvesiä ja laitoksen prosesseista muodostuvia huuhteluvesiä ei saa johtaa jätevesiviemäriin vaan ne on kerättävä erikseen ja toimitettava asianmukaiseen käsittelyyn.

3. Prosessin jäädytyksessä käytettävät vedet on johdettava jätevesiviemäriin.

4. Laitosalueen hulevedet on johdettava siten, että niistä ei aiheudu maaperän, pinta- tai pohjaveden pilaantumisvaaraa.

Päästöt ilmaan

5. Kaasujen vapautumista kromausaltaista on estettävä varustamalla altaat suojakansilla sekä reunaimulla. Kromauskylvyistä haihtuvat kaasut on kerättävä ja johdettava pisaranerottimein ennen niiden johtamista ulos. Pisaranerottimien on oltava toiminnassa kromausprosessin aikana.

6. Kromauskylpyjen ilmanvaihdosta pisaranerottimien kautta ilmaan johdettavat kromipäästöt on mitattava normaaleissa tuotanto-olosuhteissa vuoden kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulosta ja sen jälkeen aina viiden vuoden välein. Mittaussuunnitelma on esitettävä Vantaan ympäristökeskukselle vähintään kaksi kuukautta ennen mittauksia. Mittaustulokset on toimitettava ympäristökeskukselle kahden kuukauden kuluessa niiden valmistumisesta.

Melu ja värinä

7. Laitoksen toiminnasta aiheutuva melu ei saa ylittää asumiseen käytettävillä alueilla ulkona A-painotetun ekvivalenttitason (L_{Aeq}) päiväohjearvoa (klo 7-22) 55dB eikä yöohjearvoa (klo 22-7) 50 dB.

Jätteet ja niiden käsittely ja hyödyntäminen

8. Toiminnan jätehuolto on järjestettävä siten, että jätteistä ei aiheudu epäsiisyyttä, roskaantumista, pölyämistä, hajuhaittaa, pilaantumisvaaraa maaperälle tai pohja- ja pintavesille eikä muutakaan haittaa ympäristölle tai terveydelle.

9. Toiminnassa on noudatettava jätelain etusijajärjestystä. Toiminta on järjestettävä siten, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän. Jätteet on lajiteltava syntypaikallaan ja ohjattava uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jäte on toimitettava hyödynnettäväksi energiana. Jos hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on toimitettava loppukäsiteltäväksi asianmukaiseen vastaanottoaikaan, jonka ympäristöluvassa kyseisen jätteen vastaanotto ja käsittely on hyväksytty.

10. Jätteet tulee toimittaa asianmukaiseen vastaanottoaikaan tai laitokseen hyödynnettäväksi tai käsiteltäväksi. Jätettä siirrettäessä ja luovutettaessa on jätteen haltijan laadittava vaarallisesta jätteestä siirtoasiakirja, josta ilmenevät jäteasetuksen 24 §:n mukaiset tiedot vaarallisesta jätteestä. Siirtoasiakirja on oltava mukana jätteiden siirron aikana ja se on luovutettava siirron jälkeen jätteen vastaanottajalle. Siirtoasiakirja on säilytettävä vähintään kolme vuotta.

11. Erilaiset vaaralliset jätteet on pidettävä erillään toisistaan ja varastoitava asianmukaisesti merkityissä astioissa. Vaarallista jätettä ei saa laimentaa eikä muulla tavoin sekoittaa lajiltaan tai laadultaan erilaiseen jätteeseen tai aineeseen. Nestemäiset vaaralliset jätteet ja muut ympäristölle vaaralliset ja haitalliset aineet on varastoitava suljetuissa asianmukaisissa astioissa katetussa tilassa, jossa on tiivis alusta ja reunallinen suojarakenne. Vaaralliset jätteet on toimitettava säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa asianmukaiseen vastaanottoaikaan.

Muut toimet, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa

12. Raaka-aineet, kemikaalit ja jätteet on varastoitava laitosalueella niin, ettei

niistä aiheudu epäsiisteyttä, roskaantumista, pölyämistä, hajuhaittaa, pilaantumisvaaraa maaperälle, pinta- tai pohjavedelle eikä muutakaan haittaa ympäristölle. Varastoja, säiliöitä ja putkistoja on tarkkailtava säännöllisesti ja tarvittaessa on ryhdyttävä viipymättä korjaustoimenpiteisiin.

13. Raaka-aineet, kemikaalit ja jätteet on varastoitava kullekin kemikaalityypille tarkoitettussa ja asianmukaisesti merkityssä astiassa laitoksella siten, että asiattomilla ei ole pääsyä varastointitiloihin.

14. Varastotilojen lattiat on pinnoitettava varastoitavia kemikaaleja kestäväällä pinnoitteella. Nestemäisten kemikaalien astiat on varastoitava suoja-altailta tai reunakorokkeilla varustetussa tilassa siten, että suoja-altaiden tilavuudet tai reunakorokkein varustetun tilan tilavuus vastaa vähintään suurimman astian tilavuutta. Suoja-altaiden on oltava erillisiä siten, että keskenään vaarallisesti reagoivat kemikaalit eivät pääse vuototilanteissa kosketuksiin toistensa kanssa.

Ympäristölle vaarallisten aineiden varastointitilassa ei saa olla jätevesi- tai sadevesiviemäreihin yhteydessä olevia lattiakaivoja. Varastotilojen viemäröinti on varustettava sulkuventtiilillä tai lattiakaivon suojakannella. Kemikaalien käsittely (kuormien purku ja lastaus) piha-alueella on tapahduttava siten, että mahdolliset vuodot voidaan kerätä hallitusti talteen.

Häiriötilanteet ja muut poikkeukselliset tilanteet

15. Ympäristön kannalta merkittävistä poikkeuksellisia päästöjä aiheuttavista häiriötilanteista, vahingoista ja onnettomuuksista on viipymättä ilmoitettava Vantaan ympäristökeskukselle ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitokselle. Luvan saajan on viivytyksettä ryhdyttävä toimenpiteisiin päästön lopettamiseksi, päästöstä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi ja tapahtuman toistumisen ehkäisemiseksi.

16. Vahinko- ja onnettomuustilanteiden varalle on laitoksella oltava riittävästi saatavilla ympäristövahinkojen torjuntalaitteita, kuten imeytys- ja neutralointimateriaaleja. Vuotoina ympäristöön päässeet kemikaalit ja muut aineet on kerättävä välittömästi talteen.

17. Toiminnasta vahinko- ja onnettomuustilanteissa on oltava kirjalliset ohjeet. Toiminnanharjoittaja on velvollinen huolehtimaan, että laitoksella on torjuntalaitteiden ja välineiden käyttöön perehtynyttä henkilöstöä. Toiminnanharjoittajan on ylläpidettävä ja kehitettävä torjuntavalmiutta ja koulutettava henkilöstöä poikkeuksellisten tilanteiden varalle.

Toiminnan muuttaminen ja lopettaminen

18. Toiminnan merkittävistä muutoksista tai toiminnan keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava kirjallisesti Vantaan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle. Luvanhaltijan vaihtuessa uuden haltijan on kirjallisesti ilmoitettava vaihtumisesta ympäristönsuojeluviranomaiselle.

19. Toiminnanharjoittajan on hyvissä ajoin, vähintään kuusi kuukautta ennen toiminnan lopettamista, esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle yksityiskohtainen suunnitelma vesiensuojelua, ilmansuojelua, maaperänsuojelua ja jätehuoltoa koskevista toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista.

Tarkkailumääräykset

20. Mittaukset, näytteenotto ja analysointi on suoritettava standardien (CEN, ISO; SFS tai vastaavan tasoinen kansallinen tai kansainvälinen yleisesti käytössä oleva standardi) mukaisesti. Näytteenottajalla on oltava tehtävän edellyttämä riittävä pätevyys. Mittausraporteissa on esitettävä käytetyt mittaussmenetelmät ja niiden mittausepävarmuudet sekä arvio tulosten edustavuudesta.

Raportointi- ja kirjanpitomääräykset

21. Toiminnanharjoittajan on vuosittain helmikuun loppuun mennessä toimitettava Vantaan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle edellistä vuotta koskeva raportti, josta käyvät ilmi muun muassa seuraavat tiedot:

- tuotantomäärä (t/a)
- tuotantoaika (h/a)
- käytetyt raaka-aineet ja kemikaalit (t/a)
- energiankulutus (MWh/a)
- veden kulutus (m³/a)
- prosessijätevedet (määrä, toimituspaikka)
- muodostuneet jätteet (laatu, määrä, käsittelytapa, toimituspaikka)
- laitoksen laskennalliset ja/tai mitatut ilmapäästöt
- ympäristönsuojelun kannalta merkittävät häiriötilanteet ja onnettomuudet (syy, kesto-aika, arvio päästöistä), niistä aiheutuneet seuraamukset ja toimenpiteet, joihin tapahtuman vuoksi on ryhdytty
- vuoden aikana toteutetut muutokset ympäristönsuojeluun ja energiatehokkuuteen liittyvistä toimenpiteistä

Laitoksen toiminnasta ja sen valvonnasta sekä toimintaan liittyvistä ympäristönsuojelun kannalta merkityksellisistä tapahtumista ja toimenpiteistä on pidettävä käyttöpäiväkirjaa. siihen on kirjattava edellä esitetyt raportointia varten tarvittavat tiedot. Kirjanpito on pyydettäessä esitettävä ympäristöluvan valvontaviranomaiselle.

Valituksenalainen ympäristölautakunnan päätös korvaa Uudenmaan ympäristökeskuksen 21.10.2009 Stratum Oy:lle myöntämän ympäristölupapäätöksen no YS 1301. Päätös on lainvoimainen valitusajan päätyttyä, jos päätökseen ei haeta muutosta.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Kylmäoja-Ilola Asukasyhdistys ry ja Vantaan Omakotiyhdistysten Keskusjärjestö ry ovat vaatineet, että Vantaan kaupungin ympäristölautakunnan päätös kumotaan. Yhdistykset ovat lisäksi vaatineet, että toiminnalle 21.9.2009 myönnetty lainvoimainen lupapäätös kumotaan ja Kova-Kromi Oy:n toiminta keskeytetään, kunnes ympäristölupa on lainvoimaisesti hyväksytty. Yhdistykset ovat vaatineet viranomaisen ja luvanhakijan velvoittamista korvaamaan yhteisvastuullisesti muutoksenhakijoiden oikeudenkäyntikulut.

Mikäli päätöstä ei kumota, yhdistykset ovat vaatineet, että valituksenalaiseen lupapäätökseen lisätään lupamääräyksiä seuraavasti:

1. Kromitrioksidin ja muiden kromi(VI)-yhdisteiden sekä kokonaiskromin ilmapäästöille sekä niistä seuraaville päästöille pintavesiin laitoksen ulkopuolelle määrätään raja-arvot, sekä kromin ja kromi(VI)-päästöt maaperään ja

pohjaveteen estetään.

2. Muiden haitallisten aineiden päästöt laitoksen ulkopuolelle selvitetään ja päästöille määrätään tarvittaessa raja-arvot.
3. Laitoksen aiheuttamat terveysvaarat ja riskit on selvitettävä kattavasti sekä laadittava kattava suunnitelma riskeihin varautumiseen mukaan lukien onnettomuustilanteet. Alueelle on järjestettävä suojavyöhyke, evakuointisuunnitelmat ja hälytysjärjestelmä.
4. Kova-Kromi Oy:n laitokselle määrätään rakennettavaksi automaattinen sammutusjärjestelmä ja automaattinen ilmoitusjärjestelmä pelastuslaitokselle.
5. Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen 10.10.2017 2 artiklan ja 4 artiklan vaatimukset on lisättävä ympäristölupaan.
6. Kova-Kromi Oy:n laitokselle on laadittava kattava ja asianmukainen ympäristöriskianalyysi sekä kattava suunnitelma riskeihin varautumiseen mukaan lukien onnettomuustilanteet.
7. Prosessin poistoilmalinjaan pisaraerottimen jälkeen asennetaan lisäsuodattimet, jotka estävät haitalliset kromi(VI):n ja muiden aineiden päästöt. Kromi(VI):n päästö tulee estää kokonaan. Pisaraerottimen ja suodattimen säännöllinen toiminnan tarkastaminen ja tehovaatimukset kirjataan lupaan.
8. Prosessin poistoilmalinja pisaraerottimen ja lisäsuodattimien jälkeen on varustettava jatkuvatoimisella näytteenkeräyslaitteistolla, jolla kerätään ilma-näyte näytekeräysyksikköön. Näytteet toimitetaan edelleen kuukausittain keräystoiminnan jälkeen kromi(VI):n ja kokonaiskromin analysointia varten. Ulos päästettävää ilmaa on tarkkailtava jatkuvasti, niin että kromin tai muut päästöt eivät voi nousta haitalliselle tasolle. Laskeuma ja saastuminen on mitattava ja seurattava ympäristössä turvallisuuden varmistamiseksi.
9. Laitoksella on otettava käyttöön kaikki BAT-määritelmien mukaiset keinot päästöjen ja haitallisten jätteiden vähentämiseksi. Erityisesti Cr(VI)- ja PFOS-päästöjä ja jätteitä on vähennettävä.
10. Laitokselle on määrättävä suoritettavaksi riittävät vakuudet vaarallisten jätteiden käsittelyyn sekä pilaantuneen maan käsittelyyn. Suunnitelma toiminnan lakkauttamiseen liittyvistä ympäristönsuojelutoimista on toimitettava ennen luvan myöntämistä ja niitä varten tulee määrätä kattava vakuus.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat esittäneet muun ohella seuraavaa:

Luvat on kumottava ja laitos suljettava välittömästi kaavanvastaisena ja toiminnan alueelle sopimattomien riskien johdosta. Kaavamääräys ei salli suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavaa teollisuutta. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on edellyttänyt, että laitos tekee ilmoituksen suuronnettomuusvaarasta lähiasukkaille. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on vuoden 2009 luvan mukaan määrittänyt laitoksen vaaravyöhykkeen. Alueen asukkaille on toimitettu edelliseltä toiminnanharjoittajalta ilmoitus suuronnettomuuteen liittyvistä riskeistä. Tällaiset riskit tai suuronnettomuutta pienemmät riskit eivät vaikuta

olevan kohtuullisia. Ympäristöriskit onnettomuuksien yhteydessä on ilmeinen asia.

Alueella on jo vuodesta 1998 ollut käynnissä todennäköinen maaperän ja pohjaveden pilaaminen ympäristösuojelulain vastaisesti. Vuoden 1998 selvityksestä ilmenee, että maaperä oli pilaantunut ainakin takaseinän keskikohdalta ilmastonin ulospuhalluksen alapuolelta. Lupahakemuksessa on esitetty keskiarvo ja vedottu vuonna 2001 tehtyihin VTT:n mittauksiin, jossa ei ole mitausta saastuneimmaksi tiedetyltä alueelta. Maaperän pilaantuminen ilmapäästön alueella osoittaa merkittävää päästöä. Päästö on ollut tiedossa aikaisempien ilmamittausten perusteella ja on erityisesti kromi(VI):n suhteen erityisen haitallinen.

Päästöissä on luvanvaraisia aineita, kuten metalleja ja pysyviä hiilivetyjä tai pysyviä tai kertyviä orgaanisia yhdisteitä (perfluoroyhdisteet / sulfonihappo, PFOS, vaahdonestoaine), joita ei saa päästää luvatta ympäristöön tai vesiin. Pohjaveden ja maaperän pilaamiskielto on ehdoton, joka tarkoittaa myös vastaavien aineiden päästökieltoa. Euroopan unionin ja Suomen lainsäädäntö edellyttää, että pohjaveden ja vesistöjen laatua ei heikennetä, mitä valvotaan metallien ja muiden haitta-aineiden pintaveden laatonormeilla (1022/2006) ja pohjaveden laatonormeilla (341/2009).

Edellisessä luvassa vaadittuja hakemukseen liitettäviä selvityksiä ei ilmeisesti ole tehty tai niitä ei saa viranomaisilta. Stratum Oy:lle vuonna 2009 myönnetyssä voimassa olevassa luvassa on edellytetty muun ohella selvitys PFOS-aineista ja korvaavien aineiden ympäristö- ja terveysvaikutusten riskiarviot. Hakemukseen on tullut liittää viimeisin ympäristöriskianalyysi ja riskien vähentämistoimenpiteet. Näitä ei mainita valituksenalaisessa lupapäätöksessä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon mukaan kromipäästölle tulisi olla raja-arvot. Kromi on metallina luvanvarainen ja kromi(VI) on vaarallisuutensa takia erityisen luvanvarainen aine.

Muiden haitallisten aineiden päästöt laitoksen ulkopuolelle ovat todennäköisiä ja siten selvitettävä ja päästöille on määrättävä tarvittaessa raja-arvot. Vaarallisia ovat esimerkiksi väkevistä suolahaposta johtuvat kaasupäästöt, PFOS-yhdisteiden ja mahdollisesti kloorikaasun päästöt.

Laitokseen liittyy ilmeisiä terveysvaaroja ja ympäristöriskejä, joita ei ole selvitetty, ja laitoksella on oltava kattava suunnitelma riskeihin varautumiseen, mukaan lukien onnettomuustilanteet. Vaarat liittyvät kromi(VI):n ja ilmansuodatuksen toimintaan, onnettomuustilanteissa esimerkiksi väkevän suolahapon, PFOS-yhdisteiden ja mahdollisesti kloorikaasun vaikutuksiin. Laitoksen vetyräjähdysriskiä ja siitä johtuvaa tulipalon vaaraa ei ole käsitelty sisäisessä pelastussuunnitelmassa. Esineiden putoaminen altaisiin ja altaiden rikkoutuminen on tunnistettu vaarana. Nostolaitteiden ketjujen vetyhaurastuminen on tunnistettu, mutta riskiä ei ole tarkasteltu esimerkiksi kattorakenteiden suhteen.

Alueelle on järjestettävä suojavyöhyke ja hälytysjärjestelmä, esimerkiksi läheinen katu suljetaan, työpaikkojen ja asuntojen turvallisuus varmistetaan ja mahdollisesti läheisimpiä kiinteistöjä lunastetaan. Koulun ja muiden läheisten lai-

tosten turvallisuus varmistetaan ja tarvittaessa niille laaditaan evakuointisuunnitelma. Nämä ovat välttämättömiä, johtuen muun muassa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston suuronnettomuusesityksistä ja kromi(VI):n, PFOS:in ja muiden haitta-aineiden riskeistä sekä palo- ja räjähdysvaarasta.

Kova-Kromi Oy:n laitoksen vieressä on kolme muuta yritystä, esimerkiksi metalliverstas, joten tulipalo voi levitä viereisistä rakennuksista illalla tai yöllä. Automaattinen sammutusjärjestelmä ja ilmoitusjärjestelmä pelastuslaitokselle on välttämätön, jotta kromitrioksidia tai muita vaarallisia päästöjä ei pääse läheiselle asuinalueelle, kauppa-, koulu- ja päiväkotialueelle. Lupamääräyksillä tulee vähentää ympäristö- ja terveysriskejä.

Kova-Kromi Oy:n strategiaa, riskienhallintaa, mittauksia ja raportointia koskevat Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen vaatimukset on tärkeää saada osaksi Kova-Kromi Oy:n käytännön prosessia.

Ympäristöriskianalyysia ei ole esitelty lähialueiden asukkailla, ja se vaikuttaa edelleen puuttuvan. Lupadokumenteissa ei ole ympäristöriskianalyysia. Pelastussuunnitelmassa neuvotaan poistamaan pihalle karanneet kemikaalit viemäristä ja sitten huuhtomaan loput paloletkulla eteenpäin. Sadevesiviemäri johtaa Kylmäojaan eli Ilolanojaan, joka on vanha taimenjoki, ja jonka kalakanta on elpymässä.

Lisäsuodatin sekä kromi(VI):n ja päästöaineiden jatkuva tarkkailu on välttämätön, jotta läheisten työpaikkojen, asuntojen sekä ulkona leikkivien lasten turvallisuus voidaan taata. Kova-Kromi Oy:n ilmanvaihto purkaa kaasut voimakkaana virtana katolta kohti naapurikiinteistöä. Virtauksen alta mitattiin jo vuonna 1998 poikkeuksellisen korkea maaperän kromipitoisuus. On mahdollista, että ainakin osassa tuota kiinteistöä ylittävät jopa kromi(VI):n syöpärisiä käsittäviksi todetut työsuojelutasot, ainakin jos pisaraerottimissa on häiriöitä.

Suodatin voi myös käsittää kaasupesurin, jolla muutetaan kromi(VI):ta haitattomampaan muotoon. Erityisesti laitoksen sijoittumisesta johtuen alan BAT-teknologiana pidetty pisaraerotin ei ole riittävä. Parempaa teknologiaa on saatavilla.

Viranomaisen tulee selvittää myös alueelta piha- ja tiepölyssä leviävä kromi(VI). Aikaisemmat kromipäästöt kartoitetaan sammal- ja maaperämittauksilla. Mikäli merkittäviä päästöjä on tullut asutuksen lähelle, viranomainen aloittaa alueella tai henkilöille syöpäseulonnan. Ilmamittauksien lisäksi alueen asuntojen, työpaikkojen, kaupan ja koulun pihoilla kannattaa seurata laskeumaa kaivoksilla käytettävällä ämpärimenetelmällä.

Lainsäädäntö edellyttää parhaan saatavilla olevan teknologian käyttöä ja tätä on vaadittu selvitettäväksi lupahakemukseen. Asia on laiminlyöty. Pyydyttäessä Vantaan kaupungin ympäristökeskus on toimittanut koko BAT-referenssidokumentin, jota ei voi pitää asian selvityksenä laitoksen suhteen.

Aikaisempi toiminnanharjoittaja meni konkurssiin. Lopettamiseen liittyvää vakuutta ei voine saada 6 kuukautta ennen todennäköisesti yllättävää konkurssia. Nykyisessä luvassa on kemikaaleihin liittyen vakuus 8.000 euroa vuodelta

2009, mikä tulee päivittää nykyistä tilannetta ja kustannuksia vastaavaksi. Laitoksella varastoidaan merkittäviä määriä vaarallisia jätteitä. Määräyksen poistamiselle ei ole perustetta. Vakuus voi perustua jätteenkäsittelyn vuosilaskutukseen sekä metallin käsittelykylpyjen ja muiden kemikaalien käsittelyyn. Pilaantunutta maata ja pohjavettä sekä mahdollisia pilaantuneita purosedimenttejä varten on määrättävä vakuus. Vakuuden suuruusluokaksi arvioidaan 50 000 - 100 000 euroa, ja toiminnan lopettamiseen liittyvät kustannukset esimerkiksi rakennuksen ja sen alaisen maaperän saastumisen johdosta voivat olla paljon suuremmat. Kaupungin riskiksi lankeavia riittämättömiä vakuuksia tulee selvittää myös Euroopan unionissa kiellettyinä yritystukena.

Koska valitus johtuu viranomaisen ja luvanhakijan virheistä, ei ole kohtuullista, että kulut jäisivät muutoksenhakijoiden vastattaviksi. Vantaan kaupungin ympäristökeskukselle ja -lautakunnalle ongelmat on tuotu esille.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Vantaan kaupungin ympäristöjohtaja kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena on esittänyt, että valitus hylätään. Kova-Kromi Oy:n pintakäsittelylaitoksen toiminnalle annetun ympäristölupapäätöksen määräyksissä pilaantumisen ehkäisemiseksi on riittävässä määrin otettu huomioon valituksessa esille tuodut asiat niiltä osin kuin ne kuuluvat ympäristölainsäädännön piiriin, eikä valituksessa ole esitetty sellaisia seikkoja, että lupamääräyksiä tulisi muuttaa. Ympäristönsuojeluviranomainen on esittänyt lisäksi seuraavaa:

Valituksessa viitatus Uudenmaan ympäristökeskuksen 21.10.2009 myöntämän ympäristöluvan lupamääräysten tarkistamisvelvoite on rauennut ympäristönsuojelulain 527/2014 voimaan tullessa. Uudenmaan ELY-keskuksen lausunnossa 24.10.2016 esitetyn kannanoton mukaan toiminta on oleellisesti muuttunut ja toimivaltainen viranomainen on kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Toiminnassa ei ole enää esimerkiksi jätevedenpuhdistus- tai kromihydroksidilietteen käsittelyä ja kemikaalien käyttömäärät ovat vähentyneet. Tästä johdetaan myös päästöt ovat aikaisempaa vähäisemmät. Nykyisessä toiminnassa kovakromausprosessin kylpyvedet kerätään talteen ja toimitetaan jatkokäsittelyyn, joten maaperään tai pintavesiin ei johdeta jätevesiä tai vaarallisia aineita. Vantaan ympäristölautakunta on ratkaissut asian toiminnan olennaisena muutoksena eikä lupamääräysten tarkistamisena. Valitus voi koskea vain tätä ympäristölautakunnan ratkaisemaa lupa-asiaa. Uudenmaan ympäristökeskuksen myöntämä ympäristölupa pysyy voimassa, kunnes valituksenalainen lupa-asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Kova-Kromi Oy:n laitos sijaitsee Vantaan Ilolan teollisuusalueella, joka on Vantaan asemakaavassa merkitty toimialarakennusten ja/tai ympäristöä häiritsemättömien teollisuus- ja varistorakennusten korttelialueeksi (KTY). Vantaan kaupunginhallitus on hyväksynyt asemakaavan 17.6.1985. Vantaan kaupunginvaltuuston 17.12.2007 hyväksymässä yleiskaavassa alue on merkitty teollisuusalueeksi (TY). Täten laitoksen sijoituspaikka ja toiminta ovat kaavanmukaisia.

Kromauskylvyistä vapautuva kaasu imetään poistoilmakanavissa olevien pisanerottimien kautta rakennuksen katolle. Laitoksen aikaisemman toiminnan

kromipäästöt on selvitetty vuonna 2012 (Insinööritoimisto AX-LVI Oy), jolloin kromi(VI) -pitoisuudeksi saatiin 0,003 mg/Nm³ ja laitoksen kromipäästöksi vuodessa 0,62 kg tuotantoajan ollessa 4 393 h/a. Ympäristöluvassa on lisäksi annettu määräys mitata nykyisen toiminnan kromipäästöt vuoden kuluessa luvan voimaantulosta. Ulkoilman kromiyhdisteiden pitoisuuksille eikä päästöille ole ympäristölainsäädännössä annettu ohje- tai raja-arvoja. Ympäristölautakunta voi lupamääräyksessä 6 edellytettyjen mittausten perusteella antaa lisämääräyksiä.

Erilaisten happojen vähäisestä käyttömäärästä johtuen on epätodennäköistä, että niistä aiheutuisi ympäristölle erityisen haitallisia päästöjä ilmaan. Vuoden 2017 vuosiraportin mukaan laitoksella kulutettiin muun muassa rikkihappoa 50 kg/a, fosforihappoa 40 kg/a ja suolahappoa 270 kg/a. Sumunestoaineena käytettävää PFOS -yhdistettä Proquel OF käytettiin 40 kg vuonna 2017. Se sisältää vaaraa aiheuttavaksi aineosaksi luokiteltua ainetta 1 - 2,5 %. Ympäristöluvassa 1 on annettu muun muassa määräys, että toiminnanharjoittajan tulee noudattaa kemikaalivalinnoissa mahdollisia kemikaalien käytölle annettuja kieltoja ja rajoituksia.

Laitoksella on sisäinen pelastussuunnitelma vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 685/2015 mukaisesti. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa 390/2005 (kemikaaliturvallisuuslaki) säädetään vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä, varastoinnista ja säilytyksestä, niihin liittyvistä lupa-, ilmoitus- ja hallintomenettelyistä sekä valvonnasta. Kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja vähäistä käsittelyä pelastusviranomaisen. Ympäristösuojelulain tai -asetuksen nojalla ei anneta määräyksiä suojavyöhykkeistä tai turvallisuusselvityksestä. Laitoksen rakenteiden tai sammutusjärjestelmien turvallisuuden ja riittävyyden arviointi kuuluu Tukesin toimialaan ja se antaa niistä määräyksiä.

Euroopan komissio on myöntänyt 10.10.2017 Kova-Kromi Oy:lle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1907/2006 mukaisen luvan kromitrioksidin käytölle Cr(VI)-pohjaisessa funktionaalisessa pinnoituksessa. Lupa käsittää laitoksen riskienhallintamenetelmiä, toimintaolosuhteita ja työntekijöiden altistumista Cr(VI)-yhdisteille. Vaatimusten lisääminen ympäristöluvaan on tarpeeton.

Pisaranerottimien erotustehon on ilmoitettu olevan vähintään 99,8 % ja aikaisempien päästömittausten mukaan kromi(VI)-pitoisuus oli hyvin pieni, joten vaatimukset lisäsuodattimen asentamisesta ja sen varustamisesta jatkuvatoimisella näytteenkeräyslaitteistolla eivät ole perusteltuja laitoksen toiminnan laajuus huomioon ottaen.

Ympäristöluvassa on esitetty käytössä olevat parhaan käyttökelpoisen tekniikan tunnusmerkit laitoksen suunnittelussa, rakentamisessa ja toiminnassa, veden ja raaka-aineen talteenotossa, jätteen synnyn ehkäisyssä, jätevesien ja ilman päästöissä sekä melussa.

Laitoksella ei käsitellä vaarallisia jätteitä eikä ympäristölupa koske pilaantuneen maan käsittelyä, joten ympäristönsuojelulain 59 §:ssä tarkoitettua jätteen

käsittelytoiminnan mukaista vakuutta ei ole määrätty.

Ympäristölupahakemuksen käsittelyssä ei ole tapahtunut sellaista virhettä, että valittajan vaatimukselle oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta olisi perusteita.

Kova-Kromi Oy on antanut vastineen valituksen johdosta ja esittänyt, että valitus ja muutoksenhakijoiden oikeudenkäyntikuluvaatimus hylätään. Yhtiö on esittänyt lisäksi muun ohella seuraavaa:

Ympäristönsuojeluviranomainen on valituksenalaisessa päätöksessään ja päätösharkinnassaan ottanut huomioon ympäristönsuojelulain ja -asetuksen määräykset ja ohjeet laitoksen ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja laitoksen toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien vaarojen ja haittojen torjumiseksi sekä Euroopan komission luvanalaisista toimintaa koskevan päätöksen. Valittajat eivät ole esittäneet riittäviä hyväksyttäviä perusteita päätöksen kumoamiseksi tai muuttamiseksi.

Kova-Kromi Oy ei ole ilmoittanut hakemuksessaan sellaista virheellistä tietoa, joka, jos se olisi tullut viranomaisen tietoon, olisi antanut aiheen toisenlaiseen päätökseen, mihin nähden se olisi velvollinen korvaamaan valituksesta aiheutuneita kuluja.

Laitos on toiminut kiinteistöllä keskeytyksettä vuodesta 1988 asti. Kolmenkymmenen vuoden aikana ei ole ilmaantunut seikkaa, joka olisi antanut aiheen laitoksen toiminnasta aiheutuvien riskien tai haittojen uudelleen arviointiin. Rakennus on suunniteltu ja rakennettu kovakromauslaitokseksi. Rakennuksen perusta ja suoja-allas on suunniteltu eristämään rakennuksen sisäpuoliset nestemäiset päästöt ulkopuolisesta maaperästä. Käytännössä prosessin haitalliset päästöt voivat kulkeutua rakennuksen ulkopuolelle vain ilmanvaihdon kautta.

Laitosta on paranneltu ja huollettu jatkuvana prosessina käyttäen hyväksi taloudellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla tiedossa olevia viimeisiä tekniikoita. Laitoksen turvallisuus ja sovelletut BAT-tekniikat huomioon ottaen muutoksenhakijoiden vaatimukset ja niiden perusteet ovat suhteettomia ja liioiteltuja. Vaaditut järjestelyt ja toimenpiteet eivät ole mielekkäissä suhteissa laitoksen toiminnan laajuuteen ja riskien todennäköisyyskriteereihin.

Vantaan kaupungin ympäristölautakunta on ratkaissut asian ilmoituksensa mukaan toiminnan olennaisena muutoksena. Valituksen viitaukset Uudenmaan ympäristökeskuksen 21.10.2009 myöntämän ympäristöluvan lupamääräyksiin ja niihin kohdistuvat väitteet vaatimusten perusteina on jätettävä huomioon ottamatta.

Kova-Kromi Oy on yhtynyt Vantaan kaupungin ympäristölautakunnan lausunnossa esitettyihin yksityiskohtaisiin vastauksiin valituksen johdosta. Päätöksessä määrätty määräaikainen kromiyhdisteiden ilmapäästöjen mittausta on katsottava riittäväksi sen selvittämiseksi, pysyvätkö päästöt hyväksyttävällä tasolla. Jatkuva keskimääräisten päästöjen luotettava seuranta ei olisi ympäristöriskien todennäköisyys huomioon ottaen taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Kromi(VI)-yhdisteiden kulkeutuminen laitoksesta nykyisellään laskeuman kautta haitallisessa määrin pintavesiin ei ole todennäköistä. Kromipäästöt ovat

varmuudella vähentyneet vuonna 2012 mitatuista arvoista. Laitoksen poistoilmaan on sen jälkeen rakennettu parasta mahdollista tekniikkaa edustava pisaranerotin. Kromipäästöjen raja-arvojen asettamisvaatimus ei ole valituksessa viitatus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon nojalla perusteltu.

Laitoksesta ei voi kulkeutua rakenteiden läpi kromiyhdisteitä maaperään ja pohjaveteen. Laitoksesta ei voi kulkeutua nestemäisiä haitalliseksi luokiteltavia aineita rakennuksen ulkopuolelle. Henkilökunta on koulutettu käsittelemään kemikaaleja. Eri kemikaalien varastointi ja säilytys on toteutettu tarkoituksenmukaisella turvallisella tavalla.

Prosessissa ja kaikessa toiminnassa noudatetaan kromitrioksidin käytössä Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksessä 10.10.2017 1 artiklassa tarkoitettuja riskinhallintamenetelmiä ja toimintaolosuhteita ja 2 artiklassa lupaan REACH/17/22/2 liitettyjä ehtoja sekä sovelletaan päätöksen 4 artiklassa mainittuja seurantajärjestelyjä.

Muutoksenhakijat ovat nähtävästi tarkoittaneet vaatimuksessaan, että laitoksen sen ympäristössä olijoille aiheuttamat terveysvaarat ja riskit on selvitettävä kattavasti ja että on laadittava suunnitelma sellaisiin riskeihin varautumiseen. Kova-Kromi Oy:n käsityksen mukaan ympäristönsuojeluviranomainen on päätösharkinnassaan ottanut virallisperiaatteen mukaisesti huomioon laitoksen toiminnasta ympäristölle aiheutuvat terveysvaarat ja niiden todennäköisyyden. Viitteitä ei ole siitä, että laitoksen toiminta antaisi aiheen erityiseen alueelliseen pelastussuunnitelmaan. Sellainen suunnitelma ei ole toiminnan laajuuteen nähden luvanhakijan vastuulla oleva lupaedellytys.

Vaadittu riskianalyysi ei ole ympäristönsuojelulakiin perustuva lupaedellytys. Lupapäätös perustuu ympäristöriskien arviointiin ja tapahtumien todennäköisyyteen ja on sellaisenaan riittävä selvitys siitä, että laitoksen toiminnasta aiheutuvien ympäristöriskien todennäköisyys on vähäinen. Laitoksessa on oma pelastussuunnitelma ja laitoksen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä parannetaan jatkuvana prosessina.

Automaattinen sammutusjärjestelmä, jos Tukes tai muu viranomainen katsoisi sen tarpeelliseksi, ei voisi perustua veden käyttöön sammutusnesteenä. Muiden sammutusmenetelmien laitoskohtainen rakentaminen ei ole tulipalon riskin alhainen todennäköisyys huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Rakennus on suunniteltu materiaalivalinnoissa paloturvalliseksi. Palokuormaa pidetään kaikissa olosuhteissa mahdollisimman alhaalla.

Kova-Kromi Oy on yhdessä kuuden muun toimijan kanssa hakenut konsortiona Euroopan komissiolta lupaa kromitrioksidin käytölle Cr(VI)-pohjaisessa funktionaalisessa pinnoituksessa. Kova-Kromi Oy:lle myönnetty lupa REACH/17/22/2 käsittää muun ohessa edellä mainitut velvoittavat ohjeet ja määräykset. Lupaehdot ovat sellaisenaan luvanhaltijan henkilöä velvoittavia eivätkä ne ole kollisiossa valituksenalaisen päätöksen muiden lupaehtojen kanssa. REACH-luvan liittämiseen lupapäätökseen ei ole tarveperusteita.

Kromipäästöt ovat nykyisellään niin alhaiset, ettei lisäsuodattimilla tai muullaakaan tekniikalla saada mainittavaa päästövähennystä. Vaatimus kromi(VI)-

päästöjen estämisestä kokonaan ei ole realistinen ilman, että poistoilma suljetaan täysin ja tilasta tehdään hermeettinen. Valituksessa ei ole esitetty suureita hyväksyttäviksi raja-arvoiksi. Konkreettista tietoa ei ole siitä, minkä suuruiset päästölukemat ovat laitoksen toimintaympäristössä hyväksyttävissä.

REACH-päätökseen liittyen komissio hankki päätöksentekoa varten lausunnot riskinarviointikomitealta RAC ja Euroopan kemikaaliviraston sosioekonomisesta analyysistä vastaavalta komitealta SEAC. RAC vahvisti lausunnossaan, ettei kromitrioksidille voida määrittää syöpää aiheuttavien ominaisuuksien johdettua vaikutuksetonta altistumistasoa ja kromitrioksidi on siksi aine, jolle ei voida määrittää kynnsarvoa. Vaaditulla raja-arvolla on ymmärrettävä päätöksessä tarkoitettua kynnsarvoa. REACH-päätöksen perustelujen mukaan SEAC totesi lausunnossaan, että hakemuksen mukaisesta kromitrioksidin käytöstä koituvat sosioekonomiset hyödyt painavat vaa'assa enemmän kuin siitä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvat riskit eikä hakijoille ole tarjolla teknisen ja taloudellisen toteutettavuuden kannalta soveltuvia vaihtoehtoisia aineita tai tekniikoita. SEAC suositteli lausunnossa, että olemassa olevien tekniikoiden tarkastusjaksoksi määrätään seitsemän vuotta. Sen mukaisesti EU:n komissio päätti, että päätös on voimassa 21.9.2024 asti.

Vaaditulle jatkuvatoimiselle näytteenkeräykselle ja laskeuman seuraamiselle ympäristössä ei ole erityisiä perusteita. Vaatimukset ovat suhteettomia. REACH-päätöksessä on katsottu riittäväksi, että luvanhaltija mittaa säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa työpisteiden ilman Cr(VI)-pitoisuuden.

Valituksenalaisen päätöksen kohdassa "Paras käyttökelpoinen tekniikka (BAT) ja energiatehokkuus" on lausuttu kohdittain laitoksen suunnittelusta, rakennuksesta ja toiminnasta, veden ja raaka-aineen talteenotosta, jätteen synnyn ehkäisystä, jätevesien päästöistä, päästöistä ilmaan ja melusta.

Vaatus vakuuden asettamisesta on perusteeton. Se seikka, että laitoksessa harjoitetaan käsillä olevaa toimintaa, ei riitä ennusteeksi vakuuden tarpeellisuudesta vahingon varalta.

Laitoksen toiminnasta ei ole odotettavissa suuronnettomuuden vaaraa. Laitoksen toiminnasta aiheutuvat riskit ovat hallittavissa. Suuronnettomuuden vaaraa voidaan pitää teoreettisena. Onnettomuus edellyttäisi ulkoa tulevaa laitokseen kohdistuvaa vahingonaiheuttajaa. Sellaisen tapahtuman todennäköisyys on niin alhainen, ettei se anna aiheutta erityisiin toimenpiteisiin suuronnettomuuden varalta.

Kromi(VI)-yhdisteiden käyttöön liittyy terveysriskejä. Siitä Euroopan komissio on lähtenyt antamassaan REACH-päätöksessä. Laitoksen toiminnan riskit ovat vähäisiä, vaikei niitä voida pitää pelkästään teoreettisina. Riskien todennäköisyys tulee suhteuttaa toiminnan laajuuteen.

Tekniikat ja toiminnot ovat jatkuvan kehittämisen kohteena, jonka tarkoituksena on valituksessa esitettyjen kuvitteellisten riskitodennäköisyyksien minimoiminen. Lupahakemusta jätettäessä ja sen jälkeen laitoksessa on tehty merkittäviä muutoksia ja parannuksia, jotka entisestään lisäävät laitoksen turvallisuutta. Pinnoitustasasuuntaajat on uusittu. Pinnoituskylypykemian hallinta on

keskitetty. Vuotohälyttimet on uusittu ja hälytysjärjestelmään on tehty huolto-sopimus. Varoaltaan pinnoitus on uusittu. Paineilmalinjasto on uusittu. Kemi-kaalimääriä on vähennetty, muun ohessa fluorivetyhapon käytöstä on luovuttu kokonaan. Laitoksen energiatehokkuutta on lisätty. Kiinteistön ja piha-alueiden kuntoon ja edustavuuteen on tehty parannuksia.

Vantaan kaupunki, kaupungin terveydensuojeluviranomainen, kaupunkisuunnitteluyksikkö ja kaupungin rakennusvalvonta eivät ole antaneet vastinetta valituksen johdosta.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä on vastineessaan ilmoittanut, että sillä ei ole lausuttavaa valituksen johdosta.

Kylmäoja-Ilola Asukasyhdistys ry ja Vantaan Omakotiyhdistysten Keskusjärjestö ry ovat antaneet vastaselityksen lausunnon ja vastineen johdosta.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus ei tutki valituksessa esitettyjä Uudenmaan ympäristökeskuksen 21.10.2009 antaman päätöksen kumoamista ja toiminnan keskeyttämistä koskevia vaatimuksia.
2. Hallinto-oikeus hylkää Vantaan kaupungin ympäristölautakunnan päätöksestä tehdyn valituksen.
3. Hallinto-oikeus hylkää muutoksenhakijoiden oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan vaatimuksen.

Perustelut

1. Tutkimatta jätetyt vaatimukset

Uudenmaan ympäristökeskuksen 21.10.2009 antama päätös on valituksenalaiselle pintakäsittelytoiminnalle aikaisemmin myönnetty lainvoimainen ympäristölupapäätös. Toiminnan ympäristöluvan myöntämisen edellytykset ovat tulleet valituksenalaisella ympäristölautakunnan 7.2.2018 antamalla lupapäätöksellä uudelleen harkittavaksi uuden toiminnanharjoittajan hakemuksesta toiminnan olennaisen muutoksen johdosta. Toiminnan muutosta koskeva lupaharkinta tehdään jäljempänä todetuin perustein muutosten vaikutusten kannalta ja tehtyyn valituksenalaiseen päätökseen on voinut hakea muutosta. Hallinto-oikeus ei voi valitusasiana käsitellä aikaisemman lainvoimaisen lupapäätöksen kumoamista koskevaa vaatimusta eikä tässä lupa-asiassa voi myöskään käsitellä hallintopakkovaatimuksen luonteista vaatimusta toiminnan keskeyttämisestä. Tästä syystä edellä mainitut vaatimukset jätetään hallintolainkäyttölain 51 §:n 2 momentin nojalla tähän asiaan kuulumattomina tutkimatta.

2. Valituksenalainen lupa-asia

Keskeisimmät säännökset ympäristölupaharkinnasta

Ympäristönsuojelulain 11 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, että

toiminnasta ei aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja pilaantuminen voidaan ehkäistä. Saman pykälän 2 momentin mukaan toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan: 1) luonne, kesto, ajankohta ja vaikutusten merkittävyys sekä pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski; 2) vaikutusalueen herkkyys ympäristön pilaantumiselle; 3) merkitys elinympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta; 4) sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyinen ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittama käyttötarkoitus; 5) muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Ympäristönsuojelulain 12 §:n mukaan luvanvaraista tai rekisteröitävää toimintaa ei saa sijoittaa asemakaavan vastaisesti. Lisäksi alueella, jolla on voimassa maakuntakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava, on katsottava, ettei toiminnan sijoittaminen vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen.

Ympäristönsuojelulain 48 §:n 4 momentin mukaan toiminnan olennaista muuttamista koskeva lupahakemus on ratkaistava siten, että harkinta kattaa ne toiminnan osat, joihin olennainen muutos voi vaikuttaa ja ne ympäristöön kohdistuvat vaikutukset ja riskit, joita muutos voi aiheuttaa.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa: 1) terveyshaittaa; 2) merkittävää muuta 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua ympäristön pilaantumista tarkoittavaa seurausta tai sen vaaraa; 3) 16–18 §:ssä tarkoitettua kiellettyä seurausta maaperään tai pohjaveteen; 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella; 5) eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitystä.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset: 1) päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista; 2) maaperän ja pohjavesien pilaantumisen ehkäisemisestä; 3) jätteistä sekä niiden määrän ja haitallisuuden vähentämisestä; 4) toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa; 5) toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä sekä muista toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista; 6) muista toimita, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet. Päästöraja-arvoa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevien lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käytökelpoiseen tekniikkaan. Lupamääräyksissä ei kuitenkaan saa velvoittaa käyttämään vain tiettyä tekniikkaa. Lisäksi on tarpeen mukaan otettava huomioon energian ja materiaalien käytön tehokkuus sekä varautuminen onnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden seurausten rajoittamiseen.

Ympäristönsuojelulain 58 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset jätteistä ja jätehuollosta jätelain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 62 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta.

Luvan myöntämisen edellytykset toiminnan olennaiselle muutokselle

Kysymyksessä olevaa pintakäsittelytoimintaa on harjoitettu Vantaan Ikolan alueella vuodesta 1988 lähtien. Toiminnalle on viimeksi myönnetty ympäristölupa 21.10.2009 ympäristönsuojelulain (86/2000) nojalla. Nyt kyseessä oleva hakemusasia on käsitelty toiminnan olennaisena muutosasiana.

Asiakirjojen mukaan laitoksen pintakäsittelyprosessissa, kovakromausmenetelmässä ei ole tapahtunut muutoksia. Kovakromausaltaita on seitsemän ja niiden yhteenlaskettu kokonaistilavuus on 26,5 m³, aikaisemman ympäristöluvassa 22,5 m³. Nykyisessä toiminnassa prosessijätevedet kerätään talteen ja toimitetaan jatkokäsittelyyn, aiemmin prosessijätevedet esikäsiteltiin laitoksella ja johdettiin jätevesiviemäriin ja edelleen jätevedenpuhdistamolle. Nykyiseen toimintaan ei kuulu aiemman luvan mukainen kromihydroksidilietteen vastaanotto ja käsittely.

Toimintapaikka sijaitsee alueella voimassa olevassa, 17.6.1985 hyväksytyssä asemakaavassa toimitilarakennusten ja ympäristöä häiritsemättömien teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueella (KTY). Yleiskaavassa, joka on hyväksytty 17.12.2007, alue on osoitettu teollisuusalueeksi (TY). Sijaintipaikan välittömässä ympäristössä on teollisuuskiinteistöjä. Asuinalue, joka on asemakaavassa osoitettu asuinrakennusten korttelialueeksi (A), sijaitsee lähimmillään noin 100 metrin etäisyydellä sijaintipaikasta.

Toiminnan keskeisimmät ympäristövaikutukset ovat päästöt ilmaan. Toiminnassa käytetään haitallisia kemikaaleja. Keskeisin kemikaali on kromitrioksidi.

Hallinto-oikeus toteaa, että ympäristönsuojelulain 49 §:n 4 momentin mukaisesti toiminnan olennaista muuttamista koskeva ympäristölupaharkinta kattaa ne toiminnan osat, joihin olennainen muutos voi vaikuttaa ja ne ympäristöön kohdistuvat vaikutukset ja riskit, joita muutos voi aiheuttaa. Kun asiakirjojen mukaan laitoksella ei enää esikäsitellä prosessijätevesiä eikä vastaanoteta tai käsitellä jätelietteitä, toiminnasta aiheutuvat päästöt maaperään ja pintavesiin ovat vähentyneet. Kovakromausaltaiden yhteenlaskettu kokonaistilavuus on kasvanut jonkin verran, vaikka altaiden lukumäärä on edelleen sama.

Edellä toiminnan muutoshakemuksesta lausuttu huomioon ottaen toiminnan sijaintipaikka ja alueen kaavoitus ei ole ollut ympäristöluvassa myöntämisen esteenä toiminnan muutoksen johdosta. Muutoinkin hallinto-oikeus katsoo, että hakemuksen mukaisesta toiminnasta, toiminnan laajuus ja sille ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi annetut lupamääräykset huomioon, ei aiheudu ympäristönsuojelulain 49 §:n vastaisia seurauksia ja ympäristöluvassa myöntämisen

edellytykset ovat täyttyneet. Lupamääräykset ovat ympäristönsuojelulain mukaisesti riittävät jäljempänä lausutuun perustein.

Siltä osin kuin valituksessa on vedottu aikaisemman 21.10.2009 annetun lupapäätöksen määräykseen lupamääräysten tarkistamisesta ja tarkistamishakemukseen liitettävistä selvityksistä, hallinto-oikeus toteaa, että voimassa olevan ympäristönsuojelulain 1.5.2015 voimaan tulleella lain muutoksella (423/2015) lupamääräysten tarkistamista koskenut ympäristönsuojelulain 71 § on kumottu ja lain muutoksen voimaantulosäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa annetussa lupapäätöksessä määrätty lupamääräysten tarkistamista koskeva velvoite raukeaa. Näin ollen kyseessä olevaa asiaa ei ole tullut käsitellä aiemmassa lupapäätöksessä tarkoitettuna lupamääräysten tarkistamista koskevana asiana. Toiminnan muuttamista koskevassa lupahakemuksessa on tullut ympäristönsuojeluasetuksen 8 §:n mukaisesti esittää tieto siitä, miten muutos vaikuttaa toimintaan sekä sen ympäristövaikutuksiin ja esittää asetuksen 3–7 §:ssä vaadituista lupahakemuksen tiedoista ja selvityksistä ne, jotka koskevat toiminnan muutosta ja sen ympäristövaikutuksia. Hallinto-oikeus toteaa, että hakemuksessa on esitetty toiminnan muuttamista koskevaa lupaharkintaa varten riittävät tiedot toiminnan ympäristövaikutuksista ympäristönsuojelulain 39 §:n 2 momentin ja ympäristönsuojeluasetuksen vaatimalla tavalla.

Lupamääräysten muuttamista koskevat vaatimukset

Valituksessa on vaadittu päästöraja-arvon asettamista kokonaiskromipäästöille ja kromi(VI)-yhdisteille ilmaan sekä muille haitallisille aineille sekä vaadittu asennettavaksi poistoilmaan lisäsuodatin ja sen varustamista jatkuvatoimisella näyteenkeräyslaitteistolla.

Asiakirjoista ilmenee, että kovakromausaltaat on sijoitettu vallialtaan sisälle. Kromausaltaat on varustettu suojakansilla ja altaiden reunoilla on reunaimut, joiden kautta kromauskylvyistä vapautuvat kaasut imetään kanavien kautta pisaranerotimien ja puhaltimien kautta poistolinjoihin. Pisaranerotimien erotustehoksi on ilmoitettu vähintään 99,8 prosenttia. Asiakirjoihin liitetystä laitoksen tarkastuskertomuksesta 13.10.2016 ilmenee, että puhdistinlaitteet tarkistetaan ja puhdistetaan 2–3 kertaa vuodessa ja että laitteistojen huoltotoimenpiteet kirjataan huolto- ja kunnossapitohenkilöstön toimesta.

Asiakirjojen mukaan laitoksen aikaisemman toiminnan ilmapäästöt on selvitetty kertaluonteisesti vuonna 2012, aikaisemman lupapäätöksen määräyksen perusteella. Kromipäästöt ovat vuonna 2012 olleet 0,62 kg, kuudenarvoinen kromi eli kromi(VI)-pitoisuus on ollut 0,003 mg/Nm³.

Hallinto-oikeus toteaa, että kromipäästöille tai kromiyhdisteiden pitoisuuksille ilmaan ei ole annettu ohje- tai raja-arvoja. Tehdyn yksittäisen päästömittauksen mukaan kromipäästö on pieni. Puhdistinlaitteiden puhdistustehon on hakemuksessa ilmoitettu olevan varsin hyvä. Laitteiston asianmukaisen toimivuuden kannalta lisäksi niiden kunnossapito on keskeistä. Kun edellä todetusti puhdistinlaitteiden huolto on suunnitelmallista ja säännöllistä, kertaluonteisesti mitattu alhainen päästötaso on saavutettavissa. Näin ollen hallinto-oikeus katsoo, että asiassa ei ole tarpeen asettaa valituksessa vaadittuja kromin päästöraja-arvoja.

Valituksenalaisen lupapäätöksen lupamääräyksessä 6 toiminnanharjoittaja on velvoitettu mittaamaan ilmaan johdettavien kromipäästöjen määrä vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaisuudesta ja tämän jälkeen viiden vuoden välein. Asiakirjojen mukaan prosessi on vakaa. Tästä syystä ja kun huolehditaan puhdistinlaitteiston asianmukaisesta kunnossapidosta, hallinto-oikeus katsoo, että päätöksessä asetettu kertaluonteinen ja sen jälkeen viiden vuoden määrävälein toteutettava päästömittausvelvoite on riittävä. Lupaviranomainen voi mittaus tulosten perusteella antaa tarvittaessa lisämääräyksiä.

Hallinto-oikeus toteaa, että asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, että toiminnasta aiheutuisi sellaisia muita päästöjä ilmaan, joiden tarkkaileminen olisi päästö- raja-arvojen määrittämiseksi tai muutoin tarpeen. Ympäristönsuojelulain 6 § huomioon ottaen toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista. Lupamääräyksessä 1 on määrätty raaka-aineiden ja kemikaalien käytöstä selvilläolovelvollisuus ja ympäristönsuojelulain 19 §:ssä säädetty kemikaalien käyttöön liittyvät erityiset velvollisuudet huomioon ottaen. Lisäksi lupamääräyksissä 12–14 on annettu määräykset raaka-aineiden ja kemikaalien varastoinnista. Kun otetaan huomioon edellä lausutut seikat laitoksella käytössä olevista toimista ilmapäästöjen rajoittamiseksi ja puhdistinlaitteiden tehokkuudesta, päästöjen rajoittamiseksi annetut lupamääräykset ovat muutoinkin riittävät ja parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimusten mukaiset ympäristönsuojelulain 52 §:ssä edellytetyllä tavalla. Vaadittujen päästöjen torjuntatoimien lisääminen ei ole siten tarpeen.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa. Toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuuteen kuuluu tietoisuus ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta. Luvanvaraisen toiminnan toiminnanharjoittajalta edellytetään ympäristönsuojelulain 15 §:n nojalla varautumista ennakolta toimiin onnettomuuksien ja muiden poikkeuksellisten tilanteiden estämiseksi ja niiden terveydelle ja ympäristölle haitallisten seurausten rajoittamiseksi. Ennaltavaramissuunnitelmaan kuuluu riskinarviointiin perustuvan varautumissuunnitelman laatiminen. Ympäristönsuojelulain 15 §:n 2 momentin mukaan varautumissuunnitelma on ympäristönsuojelulain perusteella laadittava vain niistä ympäristöluvanvaraisista toiminnoista, jotka kuuluvat valtion lupaviranomaisen toimivaltaan. Lisäksi suunnitelmaa ei ympäristölupa-asian yhteydessä ole tarpeen tehdä siltä osin kuin vastaava suunnitelma on laadittu vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain eli kemikaaliturvallisuuslain, pelastuslain tai muun lain nojalla.

Edellä lausuttuun nähden ja toiminnan laajuus huomioon ottaen lupapäätöksessä on annettu lupamääräykset 15–17 häiriötilanteista ja muista poikkeuksellisista tilanteista ympäristönsuojelulaissa vaaditulla tavalla.

Kyseessä olevaa toimintaa säätelee lisäksi kemikaalilainsäädäntö, kuten kemikaaliturvallisuuslaki ja sen nojalla annetut asetukset. Ympäristönsuojelulain 7 §:n 2 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavassa toiminnassa on noudatettava kemikaalilain ja Euroopan unionin kemikaalilainsäädännön mukaisia kemikaalien turvallista käyttöä koskevia yleisiä periaatteita ja velvoitteita ympäristön pilaantumisen ja sen vaaran ehkäisemiseksi. Valituksissa esitetyt vaatimukset liittyen pelastussuunnitelmaan, evakuointi-

suunnitelmaan, suojavyöhykkeeseen ja hälytysjärjestelmään ovat kemikaalilainsäädännön mukaisia seikkoja. Kemikaalilainsäädännön valvontaviranomaisina toimivat Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sekä pelastusviranomainen. Asiakirjoista ilmenee, että Euroopan komissio on 10.10.2017 myöntänyt toiminnanharjoittajalle REACH-asetuksen (N:o 1907/2006) mukaisen luvan kromitrioksidin käytölle laitoksessa. Valituksessa on vaadittu mainitun luvan määräysten liittämistä ympäristölupaun. Ympäristönsuojelulain säännösten nojalla mainitun luvan määräyksiä ei ole perusteita asettaa ympäristöluvassa.

Valituksessa vaaditun ympäristönsuojelulain 59 §:ssä tarkoitetun jätteen käsittelytoiminnan mukaisen vakuuden asettaminen ei ole ollut tarpeen, sillä toiminnassa ei enää harjoiteta aikaisemman lupapäätöksen mukaista vaarallisen jätteen eli jäteliikkeen vastaanottoa ja käsittelyä.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti ympäristöluvassa on annettava määräykset toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä sekä muista toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista. Lupapäätöksen lupamääräyksessä 19 toiminnanharjoittaja on velvoitettu esittämään yksityiskohtainen suunnitelma toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista. Hallinto-oikeus toteaa, että toiminnanharjoittaja voidaan toiminnan laatu ja muut tapauskohtaiset seikat huomioon ottaen määrätä esittämään erillinen suunnitelma toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimista hyvissä ajoin ennen toiminnan lopettamista, kuten lupamääräyksessä 19 on määrätty. Tuolloin viranomainen käsittelee ja arvioi erikseen suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden hyväksyttävyyden. Määräys on vakiintuneen käytännön mukainen. Tässä asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, että asiassa olisi tullut asettaa tiettyjä toiminnan lopettamiseen liittyviä määräyksiä ympäristölupapäätöksessä.

Edellä lausutun perusteella hallinto-oikeus katsoo, että toiminnalle asetetut lupamääräykset ovat asianmukaiset ja riittävät ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja toiminnasta aiheutuvien vaikutusten tarkkailemiseksi sen mukaan kuin ympäristönsuojelulain 52 ja 62 §:ssä säädetään sekä jätteistä ja jätehuollosta annetut määräykset ovat ympäristönsuojelulain 58 §:n mukaiset.

Lopuksi hallinto-oikeus toteaa, että valituksenalaisen ympäristölautakunnan päätöksen täytäntöönpanosta on päätöksessä todettu, että se on lainvoimainen valitusajan päätyttyä, jos päätökseen ei haeta muutosta. Kun päätöstä ei ole ympäristönsuojelulain 199 §:n tarkoittamalla tavalla määrätty täytäntöönpantavaksi mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, asiassa ei ole sellaista valituksen tarkoittamaa täytäntöönpanomääräystä, joka hallinto-oikeudessa olisi voinut tulla käsiteltäväksi ympäristönsuojelulain 201 §:n nojalla.

3. Oikeudenkäyntikulut

Hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 momentin mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Mitä tässä pykälässä ja 75 §:ssä säädetään asianosaisesta, voidaan soveltaa myös päätöksen tehneeseen hallintoviranomaiseen. Saman pykälän 2 momentin mukaan harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta on otettava erityisesti huomioon,

onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä.

Kun otetaan huomioon hallinto-oikeuden ratkaisun lopputulos, ei ole pidettävä hallintolainkäyttölain 74 §:n tarkoittamalla tavalla kohtuuttomana, että muutoksenhakijat pitävät oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkipano

Päätös on annettu julkipanon jälkeen.

Päätöksestä ilmoittaminen

Vantaan kaupunginhallituksen on viipymättä ilmoitettava tästä päätöksestä kaupungin ilmoitustaululla.

Päätöksen tiedoksiantaminen

Kylmäoja-Ilola Asukasyhdistys ry:n on viipymättä tämän päätöksen saatuaan ilmoitettava päätöksestä yhteisen kirjelmän allekirjoittaneelle asiakumppanilleen (hallintolainkäyttölaki 55 § 2 mom, hallintolaki 56 § 2 mom ja 68 §).

Muutoksenhaku

Ympäristönsuojelulain 190 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen antopäivästä eli viimeistään 27.1.2020.

Valitusosoitus on liitteenä HallJp (01.18).

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Arto Hietaniemi ja Kirsi Stark sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Pirjo-Liisa Saloranta. Asian on esitellyt Kirsi Stark.

Arto Hietaniemi

Pirjo-Liisa Saloranta

Kirsi Stark

Toimituskirjan antaja:

Anu Sara

lainkäyttösihteeri

Jakelu

Päätös ja maksu Kylmäoja-Ilola Asukasyhdistys ry ym., oikeudenkäyntimaksu 250 euroa
(*Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.*)

Jäljennös maksutta

Kova-Kromi Oy

Asiamies: asianajaja Juhani Laakso

Vantaan kaupungin ympäristölautakunta

Vantaan kaupungin terveydensuojeluviranomainen

Vantaan kaupungin rakennusvalvonta

Vantaan kaupunkisuunnitteluyksikkö

Vantaan kaupunginhallitus

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

ARS

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta **korkeimmalta hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisperusteet

Hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin mukaan valitusluvan myöntämisen perusteet ovat:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkipanon jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon silloin, kun se on annettu. Valitus on tehtävä **30 päivän** kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuunottamatta.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Valituskirjelmä liitteineen voidaan lähettää myös postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitettavan valituskirjelmän tulee olla toimitettu siten, että se viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä on kokonaisuudessaan käytettävissä viraston vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä. Valituskirjelmän ja muiden valitusasiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- päätös, johon haetaan muutosta
- perusteet, minkä vuoksi valituslupa tulisi myöntää
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhcvaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero sekä mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen on, jollei hän ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja, liitettävä valituskirjelmään valtakirja, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa tai ellei sähköisesti toimitettavassa asiakirjassa ole selvitystä asiamiehen toimivallasta.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot

Postiosoite: Korkein hallinto-oikeus
PL 180, 00131 Helsinki

Käyntiosoite: Fabianinkatu 15, Helsinki

Puh.nro: 029 56 40200

Telefax: 029 56 40382

S-posti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Aukioloaika: arkipäivisin klo 8.00-16.15